

Õiguskantsler

Signe Riisalo
Riigikogu sotsiaalkomisjon
riigikogu@riigikogu.ee,
sotsiaalkomisjon@riigikogu.ee

Teie 16.10.2025 nr

Meie 30.10.2025 nr 18-1/252184/2507815

Sotsiaalhoolekande seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga kavandatavad muudatused

Lugupeetud Signe Riisalo

Täna võimaluse eest avaldada arvamust eelnõuga (732 SE) plaanitavate seadusemuudatuste kohta, mis puudutavad ka toimetulekutoetuse maksmist. On tänuväärne, et Riigikogu soovib toimetulekutoetust puudutavatele keerulistele probleemidele lahendust otsida.

Toimetulekutoetuse saamise õigus säästude olemasolu korral

1. Õiguskantslerilt on korduvalt küsitud toimetulekutoetuse sätete kohta ning muu hulgas seda, kas toimetulekutoetuse taotleja võiks matuseks kogutud raha alles hoida, nii et seda ei arvestataks toimetulekutoetuse määramisel.
2. Riigikogul on õigus otsustada, kas inimesel, kes on säästnud raha matuste või ootamatute kulutuste tarbeks, peaks olema õigus saada riigilt toimetulekutoetust või peab ta puudusesse sattumisel kasutama säästetud raha enda ülalpidamiseks. Samuti on Riigikogu otsustada, kui suur see summa võiks olla, nii et see ei takistaks toimetulekutoetuse saamist. Need on sotsiaalpoliitilised otsused. Eelnõu neid küsimusi ei reguleeri. Küll aga annab seletuskiri kohalikule omavalitsusele soovitusliku juhise, kui palju sääste võib jätta inimesele ootamatute kulutuste katteks, kui ta taotleb toimetulekutoetust. Palun Riigikogul arvestada, et nn kirsturaha kogumine võib paljude inimeste jaoks olla elulõpu väärikuse küsimus.
3. [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) § 28 lõikes 2 on öeldud, et puuduse korral abi andmise tingimused peab sätestama seadusega. Eelnevalt sõnastatud küsimused on kaalukad ja mõjutavad otseselt seda, kas ja kui palju on inimesel õigus saada toimetulekutoetust. Kui Riigikogu soovib selle kohta otsuse langetada, tuleks need tingimused läbi kaaluda ja seadusega sätestada.
4. Nii toetuse taotlejatele kui ka kohalikele omavalitsustele peaks olema teada ka see, kas kohalik omavalitsus peab toimetulekutoetuse maksmisest alati keelduma, kui inimesel on sääste rohkem, kui toetuse saamise tingimusena on ette nähtud, või on omavalitsusel selles asjas kaalumisruumi (näiteks keeldub omavalitsus alles siis, kui inimene viiendat korda toetust taotleb). Seaduseelnõu seletuskirja punktides 4 ja 9 esitatud selgitused lubavad teha erinevaid järeldusi.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Pangakonto väljavõtted kulutuste kohta

5. Eelnõu kohustab toimetulekutoetuse taotlejat esitama kontoväljavõtted enda ja oma perekonnaliikmete eelmise ja jooksva kuu sissetulekute ja väljaminekute kohta, juhul kui ta taotleb toetust rohkem kui kolmel korral aastas. Selline pangakonto väljavõte annab väga palju infot inimese tegevuse, harjumuste, veendumuste ja eelistuste kohta ning väljavõtte nõudmisega riivatakse põhiseaduse §-ga 26 kaitstud eraelu puutumatust (vt ka õiguskantsleri 22.09.2025 [arvamust](#) Rahandusministeeriumile). Kuna eelnõuga kavandatud lahendus kohtleb kõiki toimetulekutoetuse taotlejaid ühtmoodi ega võimalda arvestada konkreetse taotleja olukorda, tuleb sellist lahendust hästi põhjendada. Palun Riigikogul läbi arutada, kas eelnõuga kavandavad nõuded teenivad eesmärki.

6. Eelnõu seletuskirja võib mõista nii, et pangakonto väljavõttel kajastuvatest kulutustest on võimalik teha järeldusi inimese abivajaduse kohta ning pakkuda inimesele vajalikku abi, mis võib aidata tal tulevikus toimetulekutoetusest hakkama saada. Seega ei ole see teave vajalik toimetulekutoetuse maksmise otsustamiseks. Jääb ebaselgeks, miks ei saa inimese sissetulekute ja eluasemekulusid tõendavate dokumentide põhjal otsustada, kas ta vajab toimetulekutoetust.

7. Toimetulekutoetuse määramisel arvestatakse üldjoontes inimese sissetuleku ja tema eluasemekulude suurust. Kui pärast eluasemekulude tasumist jääb inimesele kätte alla 200 euro (mis on toimetulekupiir), kohustab seadus inimesele toimetulekutoetust maksma. Seetõttu võib inimesel olla kasu eelkõige sellisest abist, mille toel saab ta oma sissetulekuid suurendada (nt leida tööd või tasuvamat tööd). Aitaks ka see, kui inimene vähendaks eluasemekulusid (üür ja kommunaalkulud), kuid alati ei pruugi see võimalik olla. Juba praegu ei arvestata toimetulekutoetuse määramisel inimese eluasemekulusid nii, nagu inimene ise seda soovib, vaid nii, nagu omavalitsuse kehtestatud piirmäärad ette näevad.

8. Seadus lubab kohalikul omavalitsusel kaaluda, kas siduda toimetulekutoetuse maksmine töötule töövõimelisele inimesele kohustusega kasutada omavalitsuse korraldatavat iseseisvat toimetulekut soodustavat sotsiaalteenust. Selline teenus (nt tööks ettevalmistav või tööharjumust tekitav) võib aidata inimesel töö leida ja seega ilma toimetulekutoetusest hakkama saada. Jääb ebaselgeks, miks on omavalitsusel vaja sellise teenuse vajaduse väljaselgitamiseks andmeid inimese kulutuste kohta. Vastust pole ka küsimusele, miks peab inimene andma kohalikule omavalitsusele teavet oma kulutuste kohta, kui omavalitsus ei korraldagi teenuseid, mis võiksid aidata inimese iseseisvat toimetulekut toetada. Kohalikud omavalitsused ei pea oma elanikele pakkuma sotsiaalteenuseid rohkem, kui sotsiaalhoolekande seadusega ette on nähtud.

Ajateenijale makstav toimetulekutoetus

10. Olen varem [juhtinud tähelepanu](#) ka ajateenijaid puudutavate sätete täpsustamise vajadusele. Eelnõuga plaanitakse seda teha. Kavandatava muudatuse kohaselt ei maksta ajateenijale toimetulekutoetust selleks, et ta saaks katta oma kulutusi toidule, riietusele ja muule esmavajalikele, kuna need kulud on ajateenistuses juba kaetud. Eelnõu võtab arvesse, et ajateenijal võib siiski tekkida raskusi eluasemekulude kandmisega, sest alati pole ajateenijal võimalik oma eluaseme üürilepingut ajateenistuse ajaks lõpetada või endale kuuluvat eluaset välja üürida. Sellist olukorda kirjeldati ühes õiguskantslerile saadetud pöördumises.

11. Eelnõu näeb niisugusel juhul ette võimaluse, et ajateenijale või tema perele hüvitatakse toimetulekutoetusega eluasemekulud. Kavandatavat seadusemuudatust koos teiste muudatustega

võib aga mõista nii, et ajateenija peab eluasemekulude katmiseks kasutama muu hulgas ajateenija toetust (alates 115 eurot kuus). See toetus on mõeldud ajateenija isiklike kulude katmiseks (nt hügieenivahendite ja telefoniga seotud kulutused). Samuti võib ajateenija vajada toetust puhkuse või väljaloo ajal tekkivate kulude (nt toit ja igapäevakulud) katmiseks.

12. Kui ajateenija peab kogu ajateenija toetuse kasutama enda või oma pere eluasemekulude katmiseks, jätkaks see ajateenija igasuguse sissetulekuta ja tal poleks võimalik ühtki isiklikku kulutust teha (vt ka [õiguskantsleri seisukohta](#)). Kui kavandatava seadusemuudatusega seda ei soovita, tuleks eelnõu täpsustada, näiteks lisada ajateenija toetus nende sissetulekute loetellu, mida toimetulekutoetuse maksmisel arvesse ei võeta.

13. Tuleks veel läbi mõelda, kas vajaks täpsustamist muudatus, mille kohaselt ei hüvitata ajateenijale mitte ühelgi juhul eluasemelaenu tagasimakset, sealhulgas intressi ja kindlustusmakset. [Kaitseväeteenistuse seaduse § 54](#) lõigete 14-15 kohaselt võib ajateenijal olla teatud tingimustel ja ulatuses võimalik saada hüvitist eluasemelaenu intresside maksmiseks, kuid seadus ei taga, et ajateenija seda hüvitist alati saab. Seega võib olla mõistlik välistada selle kulu katmine toimetulekutoetusega siis, kui ajateenija saab kõnealust hüvitist. Selline hüvitis on aga mõeldud vaid ajateenijale. Seega ei tohiks eluasemelaenu tagasimakse hüvitamine olla piiratud sel juhul, kui laenu on võtnud inimene, kelle perekonnaliige on ajateenija.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise